

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Dato: 01.02.2016
Deres ref.: 15/5197
Vår ref.: 2015/13614 JONNYRSU

Forslag til endring i forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling

Universitetet i Oslo (UiO) viser til brev fra Kunnskapsdepartementet (KD) 5. november 2015 om forslag til endring i forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning. Det er gjennomført en intern høring til fakultetene, sentrene, Studentparlamentet og UiODoc – Interesseorganisasjonen for stipendiater ved UiO.

Dette høringssvaret må sees i sammenheng med UiOs uttalelse 15. desember 2015 om endringer i universitets- og høyskoleloven. Sammenfattende er vi bekymret over de økte fullmakter og tilsynsfelt NOKUT er i ferd med å få. Særlig er vi kritiske til at disse først skal operasjonaliseres senere i NOKUTs egen forskrift og i stortingsmeldingen om utdanningskvalitet i 2017.

Kvalitet kan forstås svært bredt og mangler en omforent definisjon. Kvalitet har dessuten både en objektiv side knyttet til standarder og en subjektiv side knyttet til opplevd kvalitet. Kvalitet er situasjonsavhengig og vil kunne variere avhengig av fag og nivå. Vi trenger fleksibilitet rundt forståelsen av begrepet kvalitet og arbeidet med det. Vi frykter at NOKUTs mer omfattende tilsynsvirksomhet vil fremme en primært kvantitativ og administrativt målbar forståelse av kvalitet som vil legge beslag på store ressurser på institusjonene mht. dokumentasjon, møter og oppfølging. Dette vil gå på bekostning av institusjonenes egeninitierte kvalitetsarbeid basert på lokale forhold knyttet til fagenes egenart, lærerstabens fagforståelse og studentenes bakgrunn og interesser.

UiO har følgende innspill til høringen som vil bli utdypet i det følgende:

- Alle tilsyn bør som hovedregel gjennomføres med bruk av sakkyndige.
- NOKUTs sykliske tilsyn bør beholdes slik det er i dag, med fokus på kvalitetssystemet.
- Når det gjelder kravene til akkreditering av master- og doktorgradsstudier, ønsker UiO alternativ 1 uten minstekrav til antall årsverk knyttet til studiet.
- Når det gjelder kravene til akkreditering av institusjoner, ønsker UiO alternativ 1 som sier at alle krav i lover og forskrifter skal være fylt.
- Begrepsbruken knyttet til ph.d.-kandidat/stipendiat framstår som uklar og bør gjennomgås.
- Bestemmelsen om delvis underkjenning av ph.d.-program bør vente til dette er grundigere drøftet med sektoren.

Universitetsdirektøren
Postadr.: Postboks 1072 Blindern, 0316 Oslo
Kontoradr.: Lucy Smiths hus,
Problemveien 7, 9. et., 0313 Oslo

Telefon: 22 85 63 01
Telefaks: 22 85 44 42
postmottak@admin.uio.no
www.uio.no
Org.nr.: 971 035 854

Til kapittel 2 – NOKUTs tilsynsvirksomhet og oppnevning av sakkyndige

Presiseringen av at NOKUT selv avgjør når det skal iverksettes tilsyn leser vi som en bekreftelse av dagens praksis. Vi antar imidlertid at igangsettelse av tilsyn skal skje i dialog med institusjonene, særlig ettersom endringene ellers i forskriften tilsynelatende bidrar til at det blir mer uklart hva som skal være tilsynsobjektet.

Det legges opp til at NOKUTs administrasjon skal kunne foreta vurderinger av kvantitative krav og grunnleggende forutsetninger for akkreditering uten å oppnevne sakkyndige. UiO er kritiske til at NOKUT skal foreta administrative vurderinger av noe som oppfattes som et faglig spørsmål selv om det er kvantifiserbart. UiO mener at det som hovedregel bør oppnevnes sakkyndige også ved tilsyn med eksisterende studietilbud, og at denne hovedregelen bør framkomme i forskriften.

Til kapittel 3 – systematisk kvalitetsarbeid

I høringen om endringer i uh-loven støttet vi ikke endringene knyttet til NOKUTs sykliske tilsyn, som ble foreslått rettet mot institusjonenes helhetlige kvalitetsarbeid. Vi støtter heller ikke den tilsvarende endringen fra «kvalitetssystem» til «kvalitetsarbeid» i denne forskriftssaken, men ønsker primært å beholde dagens utforming av de aktuelle bestemmelsene i §§ 2-1 og 2-2. Nedenfor utdyper vi dette standpunktet og foreslår enkelte alternative omformuleringer i forslaget:

a) Institusjonenes systematiske kvalitetsarbeid i § 2-1

Det første leddet i denne bestemmelsen framstår som tungt å lese. Vi foreslår at den første setningen forenkles slik:

Universiteter og høyskoler skal ivareta ansvaret for utdanningskvalitet gjennom systematisk kvalitetsarbeid som sikrer og bidrar til å utvikle kvaliteten i studietilbudene.

Institusjonene må ha et kvalitetssystem som er egnet til å avdekke sviktende kvalitet i studietilbudet, men formuleringen i andre setningen framstår umiddelbart som et krav om at slikt svikt skal eksistere slik at den kan avdekkes. Vi foreslår slik tekst:

Videre skal institusjonen [...] kunne avdekke sviktende kvalitet i studietilbudet [...]

At kvalitetssystemet skal omfatte alle forhold som har betydning for studiekvaliteten, fra informasjon overfor mulige søkere til avslutning av studiet inklusive studiets relevans for arbeidslivet, er det som forskriften sier i dag. I lys av den noe diffuse utvidelsen av kvalitetsbegrepet som blant annet ligger i ordet «kvalitetsarbeid» og NOKUTs tilsyn med dette, synes vi nå at formuleringen «alle forhold som har betydning for studiekvaliteten» favner svært vidt.

At vi skal kvalitetssikre alle forhold som har betydning for studiekvalitet, er en formidabel, og til og med kanskje umulig oppgave. For eksempel tyder mye på at studentenes opplevelse av sosial tilhørighet til studiet er viktig for gjennomføring, men at institusjonen skal kvalitetssikre dette, framstår som et urealistisk krav. Hvilke forhold som skal kvalitetssikres, må være forutsigbart, må

spesifiseres og ligge innenfor det som institusjonen selv kan rå over som for eksempel informasjon og oppfyllelse kvalitetsrelaterte krav i lov og forskrifter, og må være målbart.

b) Omfanget av NOKUTs periodiske tilsyn i § 2-2

Vi mener som vi gjorde i høringen om uh-loven, at NOKUT skal føre tilsyn med kvalitetssystemet og ikke med alt systematisk kvalitetsarbeid som institusjonen gjør. Vi merker også en urovekkende endring av definisjonen av «kvalitetsarbeid» fra høringsnotatet om uh-lovhøringen til denne høringen. I uh-lovhøringen var «kvalitetsarbeid» relativt presist definert som

kvalitetssikringssystemet, bruken av dette, og i hvilken grad arbeidet bidrar til økt kvalitet på studieprogrammene slik at studentene lærer mer.

Vårt argument mot å erstatte ordet kvalitetssystem med kvalitetsarbeid var at dette bare innebar en endring av ord, ikke av innhold. NOKUTs tilsyn med kvalitetssystemet etter gjeldende lov og forskrifter innebærer allerede alt dette: at institusjonene har et skriftlig tilgjengelig system, at det brukes som beskrevet, og at systemet er egnet til å fremskaffe funn som inngår i grunnlaget for vedtak om bedre studiekvalitet.

I forskriftshøringen har departementet gjort definisjonen mer diffus og omfattende:

Departementet foreslår å bruke begrepet "kvalitetsarbeid" i stedet for "kvalitetssikringssystem", blant annet for å understreke at tilsynet både ser på i hvilken grad arbeidet legger til rette for, samt bidrar til å øke kvaliteten i studieprogrammene slik at studentene lærer mer, og de mer administrative kvalitetssikringsrutinene ved institusjonene, og bruken av disse.

Hvis departementet ønsker at NOKUT skal undersøke bredere deler av det samlede kvalitetsarbeidet enn det som reflekteres i begrepet kvalitetssikringssystem, må dette defineres langt mer presist enn det er gjort i høringsnotatet. Institusjonene selv kan oppfatte kvalitetsarbeid svært vidt: fra arbeidslivsarrangementer til kampanjer for å øke utreisetallene. Det kan ikke være slik at NOKUT kan føre tilsyn med alt en institusjon selv kaller kvalitetsarbeid. Det må derfor være forutsigbart for institusjonene hva slags kvalitetsarbeid det er NOKUT har rett til å føre tilsyn med, siden konsekvensene av NOKUTs ikke-godkjenning er så store. Det merarbeid et slikt tilsyn vil påføre institusjonen, bør også stå i et rimelig forhold til antatt/dokumentert merverdi.

c) Frekvensen for NOKUTs periodiske tilsyn i § 2-2

I dag er den andre typen tilsyn NOKUT gjennomfører, tilsyn med eksisterende studietilbud. Hvis dette menes, bør det stå eksplisitt. Hvis man har et solid internt kvalitetsarbeid og dokumenterte resultater og derfor får perioden mellom tilsyn med kvalitetssystemet utvidet fra seks til åtte år, er det problematisk at man som reaksjon skal få et slikt tilsyn i stedet. Tilsynet med historisk-filosofiske fag som HF var gjenstand for, varte i nærmere tre år fra februar 2013 til november 2015 og la beslag på langt flere personer og ressurser fra vår side enn tilsynene med kvalitetssystemet

hittil har gjort. Vi foreslår derfor at et tilsyn med eksisterende studietilbud ikke skal være det tilsynet man får når tilsynsperioden utvides fra seks til åtte år.

Til kapittel 4 – akkreditering av studier

Vi legger til grunn at § 3-1 (1) om institusjonenes egen etablering av studietilbud bare innebærer en bekreftelse av den gjeldende forståelsen av regelverket. Institusjonene må som i dag ha frihet til selv å utforme egnede rutiner for etablering av studietilbud, for eksempel ansvarsdelingen mellom institusjonens styre og underliggende nivåer.

Når det gjelder kravene til akkreditering av mastergradsstudier i § 3-2 (2) og av doktorgradsstudier i § 3-3 (5), går vi begge steder inn for alternativ 1 uten minstekrav til antall årsverk knyttet til studiet. Som departementet selv skriver, kan ikke et slikt minstekrav gjelde alle fag; for noen fag vil færre være tilstrekkelig, men minstekravet er for lite for andre fag. Vi frykter at unntakene vil bli det normale med alternativ 2, og er enige i at alternativ 1 er å foretrekke fordi dette gir best fleksibilitet for institusjonene.

Begrepsbruken i vilkårene for akkreditering av ph.d.-utdanninger framstår som uklar og bør gjennomgås/tydeliggjøres. I forslaget lyder § 3-3 (6) slik, med våre understrekinger:

Institusjonen skal dokumentere at den har kapasitet og rekrutteringspotensial til å ta opp minst 15 stipendiater til studiet i løpet av fem år etter oppstart, og sannsynliggjøre at den over tid kan opprettholde et doktorgradsmiljø med minst 15 stipendiater. Minst halvparten av stipendiatene skal ha hovedarbeidsplass ved institusjonen.

Det er innarbeidet språkbruk å bruke «kandidat» om personer som er i gang med en doktorgrads-utdanning. Med «stipendiat» forstår vi her kandidater som er ansatt i en stipendiatstilling ved egen institusjon. Dette framstår imidlertid ikke som en riktig lesning i lys av paragrafens siste setning om hovedarbeidsplass. Vi foreslår at «stipendiater» byttes ut med «aktive kandidater».

Vi antar dessuten at intensjonen med den siste setningen er at halvparten av *minimumskravet* skal ha hovedarbeidsplass ved institusjonen, ikke halvparten av totalantallet. For eksempel ville Det medisinske fakultet, som i 2014 hadde 1405 aktive doktorgradsavtaler, ikke oppfylle et slikt krav, siden de hadde 1023 kandidater (73 %) med annen finansiering enn egen budsjetttramme og NFR. Vi foreslår at «minst halvparten» byttes ut med for eksempel «åtte».

En tilsvarende gjennomgang av begrepsbruken er nødvendig i §§ 3-7 og 3-8, der både «stipendiat» og «doktorand» er brukt. Ifølge vår begrepsbruk er en person «doktorand» bare i perioden fra innlevert avhandling til disputas, altså mens personen forbereder seg til doktorgradsprøven, så «doktorander» bør her erstattes med «uteksaminerte kandidater» eller «doktorer».

Til kapittel 5 – akkreditering av institusjoner

Når det gjelder kravene til akkreditering av institusjoner, ønsker UiO alternativ 1 som sier at alle krav i lover og forskrifter skal være oppfylt. Dette vil være best egnet til å sikre transparens og likebehandling i sektoren.

Til kapittel 6 – revidering av akkreditering

Institusjonenes ph.d.-programmer er ulikt organisert; ph.d.-programmene kan fungere som faglige enheter på samme måte som andre studieprogram, eller de kan fungere som en organisatorisk ramme rundt doktorgradsutdanningen ved institusjonen eller ved et fakultet. Ved UiO har hvert fakultet sitt eget ph.d.-program, men bare ett av programmene har formelle linjer i programmet.

For det første vil det være vanskelig å skape meningsfulle enheter for tilsyn innenfor et stort program som i utgangspunktet ikke har slik inndeling. Hvorvidt institutt, faggruppe eller noe annet er riktig nivå for tilsyn vil bare kunne avgjøres i dialog mellom den aktuelle institusjonen og NOKUT. For det andre er det svært vanskelig å se for seg hva som skal være konsekvensen av eventuelle underkjenninger av deler av et ph.d.-program, slik det legges opp til i forskriften. Det er uklart hva dette vil bety for ph.d.-kandidater som skal fortsette på et delvis akkreditert program.

UiO leser forslaget slik at NOKUT ønsker å komme i grep med kvalitetssikringen av ph.d.-programmene også ved de større institusjonene, men dette må skje i samråd med institusjonene og på en måte som ivaretar ph.d.-utdanningenes formål og egenart. Vi foreslår derfor at KD venter med å ta denne hjemmelen inn i forskriften inntil det er gjennomført en grundigere diskusjon av hvordan opplegget bør være.

Til kapittel 7 – søknad om akkreditering

Ingen kommentarer.

Til kapittel 8 – sluttbestemmelser

Vi mener at den foreslåtte overgangstiden for nye krav til master- og ph.d.-programmer er for kort, særlig fordi det ennå vil ta tid før lov- og forskriftsarbeidet er fullført både hos KD og hos NOKUT. For å sikre grundige vurderinger av programmene i lys av de samlede kravene til akkreditering, bør fristen samsvare med institusjonenes sykluser for periodiske programevalueringer. Dette vil tilsvare fristen som i sin tid ble satt for innføringen av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket.

Med hilsen

Gunn-Elin Aa. Bjørneboe
universitetsdirektør

Hanna Ekeli
konst. avdelingsdirektør

Saksbehandler: Jonny Roar Sundnes, 228 57198, j.r.sundnes@admin.uio.no